روزنامه صبح ایران
وطن امروز
VATANEMROOZ.IR
۱۱۹۲ سال و ۸۱ روز گذشت
سه‌شنبه | ۱۹ آبان ۱۴۰۵ | ۳۰ جمادی‌الاول ۱۴۴۸ | ۱۰ نوامبر ۲۰۲۶ | سال نوزدهم | شماره ۴۷۵۷ | ٤ صفحه | ۱۰ هزار تومان
VATAN-E-EMROOZ | VOL.18 | NO.4757 | TUE.NOV.10, 2026 | ISSN:2008-2886

گزارش «وطن امروز» از جدیدترین تحولات مربوط به رایزنی واسطه‌ها برای شکل‌گیری مذاکرات میان ایران و آمریکا

تأکید می‌کنیم ابتدا ۷ شرط

صفحه ۲

چرا طرح تازه سنتکام برای کشاندن محاصره از دریا به مرزهای زمینی ایران محکوم به شکست است؟

بن‌بست دروازه آهنین در چهارراه جغرافیا

صفحه ۴

اعتراف رئیس جمهور ایالات متحده درباره دلایل شکست در انتخابات میان‌دوره‌ای کنگره

ترامپ: مردم آمریکا از اسرائیل بیزارند

صفحه ۳

تیترهای امروز

راهپیمایی چشمگیر مردم آمستردام در محکومیت جنایات رژیم صهیونیستی و حمایت از مردم مظلوم فلسطین

هلند علیه اسرائیل

صفحه ۳

گزارش «وطن امروز» از احتمال تبدیل شکست انتخاباتی ترامپ به محرکی برای تشدید فشار نظامی علیه ایران

ترامپ میان عقب‌نشینی و جنگ جدید

نگاه

رضا رحمتی

مساله امروز در مناسبات ایران و آمریکا دیگر صرفا این نیست که آیا واشنگتن تصمیم به حمله نظامی خواهد گرفت یا خیر، مساله مهم‌تر آن است که چه اتفاقی در محاسبات راهبردی آمریکا رخ داده که همزمان با افزایش فشارهای سیاسی داخلی بر ترامپ، نشانه‌های آمادگی عملیاتی و تحرکات نظامی پیرامون ایران نیز شدت گرفته است. تحولات روزهای اخیر، از سفر دبیر شورای عالی امنیت ملی به مسکو و انتقال پیام‌های امنیتی به روسیه تا گزارش‌های مربوط به افزایش فعالیت پهپادهای شناسایی آمریکا در جنوب ایران و برخوردهای محدود نظامی، مجموعه‌ای از نشانه‌ها را در کنار یکدیگر قرار داده که نمی‌توان آنها را صرفا تحولات منفصل و فاقد ارتباط با یکدیگر تلقی کرد. این تحولات به‌تنهایی اثبات‌کننده تصمیم قطعی واشنگتن برای آغاز جنگ نیست اما از تغییر وضعیت امنیتی و نزدیک شدن ۲ طرف به یک آستانه حساس حکایت دارد؛ آستانه‌ای که عبور از آن ممکن است بیش از آنکه تابع یک تصمیم از پیش اعلام‌شده، محصول انباشت فشارها، محاسبات اشتباه و کاهش ظرفیت مدیریت بحران باشد.

نکته محوری آن است که شکست انتخاباتی جمهوری‌خواهان در انتخابات میان‌دوره‌ای، لزوما به معنای کاهش احتمال ماجراجویی نظامی آمریکا نیست. در تحلیل‌های متعارف، انتظار می‌رود دولتی که با کاهش حمایت انتخاباتی مواجه شده، برای جلوگیری از افزایش هزینه‌های سیاسی، از ورود به یک منازعه خارجی پرهیز کند اما این تنها یک سوی معادله است. سوی دیگر آن است که شکست سیاسی می‌تواند هزینه عقب‌نشینی بدون دستاورد را نیز برای رئیس‌جمهور آمریکا افزایش دهد. در چنین شرایطی، جنگ ممکن است نه به‌عنوان راه‌حل یک مساله خارجی، بلکه به مثابه ابزاری برای مدیریت یک بحران داخلی مورد توجه قرار گیرد. این همان پارادوکسی است که باید در فهم رفتار کنونی واشنگتن مورد توجه قرار گیرد: شکست انتخاباتی می‌تواند همزمان انگیزه پایان دادن به جنگ و انگیزه تشدید فشار برای دستیابی به یک نتیجه قابل عرضه را افزایش دهد.

■ **جنگ برای فرار از شکست**

نتایج انتخابات سوم نوامبر آمریکا که به از دست رفتن کنترل هر ۲ مجلس کنگره ...

ادامه در صفحه ۲

تأملی فقهی و راهبردی بر تعبیر مهم رهبر انقلاب در پیام ۱۳ آبان

جهاد ابتدایی؛ ادبیات جدید بازدارندگی و عبور از دفاع منفعلانه

یادداشت

مهدی مجاهد

یکی از مهم‌ترین فرازهای پیام ۱۳ آبان ۱۴۰۵ حضرت آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای دام ظله العالی، به‌کارگیری تعبیر «جهاد ابتدایی علیه استکبار» در توصیف مدیریت ایران بر تنگه هرمز و اقدامات نظامی علیه پایگاه‌های آمریکا در منطقه است؛ تعبیری پیشرو که با صراحتی کم‌سابقه در ادبیات سیاسی، توسط ایشان مطرح شده و واجد دلالت‌هایی فراتر از توصیف یک رویداد نظامی است.

اهمیت این تعبیر زمانی آشکارتر می‌شود که در ادامه جمله، رهبر انقلاب اسلامی تصریح می‌کنند این جهاد، در صورت تکرار تعدیات دشمن، «ابعاد بسیار وسیع‌تری به خود خواهد گرفت». این فراز، کلید فهم پیام است، زیرا موضوع را از توصیف اقدامات گذشته فراتر برده و به بیان ظرفیت‌های آینده ایران در مواجهه با تهدیدات پیوند می‌زند.

به نظر می‌رسد این انتخاب واژگانی، نشانه‌ای از صورت‌بندی ادبیاتی جدید در راهبرد بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران است؛ ادبیاتی که در آن دفاع نه به معنای انتظار برای اقدام دشمن، بلکه به معنای برخورداری از ابتکار عمل، قدرت تعیین صحنه، انعطاف راهبردی و توان تغییر محاسبات طرف مقابل است.

۱- پشتوانه فقهی جهاد ابتدایی در عصر غیبت

جهاد ابتدایی در فقه امامیه، عنوانی شناخته‌شده و دارای احکام مستقل است. اگرچه در نظر مشهور بسیاری از فقهای شیعه، مشروعیت این نوع جهاد به حضور امام معصوم علیه‌السلام یا نایب خاص ایشان وابسته است اما این مساله از موضوعات اختلافی میان فقیهان امامیه به شمار می‌رود.

حضرت آیت‌الله‌العظمی امام شهید سیدعلی خامنه‌ای اعلی‌الله مقامه الشریف، جواز حکم به جهاد ابتدایی توسط فقیه جامع‌الشرایط متصدی ولایت امر مسلمین را در صورت اقتضای مصلحت، نظر اقوی دانسته‌اند. اهمیت این فتوا در آن است که امکان مشروعیت جهاد ابتدایی در عصر غیبت را در چارچوب ولایت فقیه و تشخیص مصالح امت اسلام به رسمیت می‌شناسد.

آیت‌الله سیدابوالقاسم خویی نیز با نقد ادله اختصاص جهاد ابتدایی به عصر حضور معصوم، مشروعیت آن را در عصر غیبت با تحقق شرایط می‌پذیرد. وی احراز مصلحت اسلام و توان لازم با نظر اهل خبره را از شرایط اساسی دانسته و تصدی اجرای آن توسط فقیه جامع‌الشرایط را از باب امور حسبه تبیین می‌کند.

در مقابل، حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خمینی رضوان‌الله تعالی علیه، آغاز جهاد ابتدایی را از اختیارات نایب عام مستثنا می‌دانند اما مقابله با سلطه سیاسی و اقتصادی دشمن را نیز در قلمرو تکلیف دفاعی مسلمانان قرار می‌دهند.

این تنوع آرا نشان می‌دهد فقه سیاسی شیعه، علاوه بر برخورداری از ظرفیت اجتهاد در مساله جهاد ابتدایی، مفهوم دفاع را نیز فراتر از مقابله صرف با تهاجم نظامی بررسی کرده است.

۲- واکنش دفاعی تا ابتکار راهبردی

وجه برجسته تعبیر رهبر عظیم‌الشأن انقلاب در پیام ۱۳ آبان، پیوند میان ماهیت دفاعی جنگ و ابتکار عمل راهبردی است. حضرت معظم‌له اقدامات ایران را واکنشی به تجاوز آمریکا معرفی کرده‌اند اما در همان عبارت، وصف «جهاد ابتدایی» را نیز به کار گرفته‌اند.

این جمع میان واکنشی بودن منشأ جنگ و ابتدایی بودن وجهی از اقدام، حامل پیامی مهم است: دفاعی بودن یک جنگ، لزوما به معنای محدود بودن همه اقدامات کشور مدافع به پاسخ‌های مشابه، از پیش تعیین‌شده و قابل پیش‌بینی نیست.

از منظر راهبردی، کشوری که همواره در انتظار اقدام طرف مقابل می‌ماند، بخشی از قدرت تصمیم‌سازی خود را به دشمن واگذار می‌کند. در مقابل، برخورداری از ابتکار عمل سبب می‌شود طرف متخاصم نتواند با اطمینان کامل، دامنه پاسخ‌ها و پیامدهای تصمیمات خود را محاسبه کند.

در چنین چارچوبی، تعبیر «جهاد ابتدایی» را می‌توان ناظر به عبور از دفاع منفعلانه و انتقال ابتکار عمل به طرف مدافع دانست؛ هرچند تعیین نسبت دقیق این کاربرد با مفهوم اصطلاحی آن در فقه، نیازمند تبیین مستقل مبانی اجتهادی رهبر انقلاب اسلامی است.

۳- گسترش ابعاد جهاد در صورت تکرار تجاوز؛ مهم‌ترین پیام بازدارنده

نکته بسیار مهم در پیام ۱۳ آبان آن است که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به توصیف اقدامات انجام‌شده اکتفا نکرده‌اند، بلکه با تصریح به امکان گسترش بسیار وسیع‌تر ابعاد این جهاد در صورت تکرار تعدیات، افق دیگری را پیش روی محاسبات دشمن قرار داده‌اند.

این فراز، از منظر تحلیل راهبردی، دست‌کم ۳ دلالت اساسی دارد.

نخست، پایان انحصار ابتکار عمل در دست دشمن است. در این برداشت، طرف مقابل نمی‌تواند فرض کند همواره خود زمان آغاز تنش، گستره درگیری و حدود پاسخ ایران را تعیین خواهد کرد.

دوم، حفظ ظرفیت‌های اعلام‌نشده و پیش‌بینی‌ناپذیری راهبردی است. رهبر انقلاب از امکان گسترش ابعاد مواجهه فرموده‌اند، بی‌آنکه در این فراز، همه صورت‌ها و حدود احتمالی آن را مشخص کنند. چنین ابهامی را می‌توان بخشی از پیام بازدارنده دانست، زیرا محاسبه دقیق همه گزینه‌های آینده را برای طرف مقابل دشوارتر می‌کند. البته این به معنای نامحدود بودن اختیارات یا فقدان ضوابط تصمیم‌گیری نیست.

سوم، تبدیل تهدید به مساله‌ای پرهزینه در محاسبات دشمن است. طرف مقابل باید در ارزیابی اقدامات احتمالی خود، امکان تغییر سطح و گستره پاسخ را نیز لحاظ کند. در نظریه بازدارندگی، همین عدم اطمینان نسبت به هزینه‌های احتمالی می‌تواند بر تصمیم‌گیری بازیگران اثر بگذارد.

ادامه در صفحه ۲

